

Негізгі әдебиеттер:

1. Мороз С.П. Инвестициялық құқық: Оқулық – Алматы: ҚазақМЗУ, 2007
2. Мороз С.П. Актуальные проблемы инвестиционного права : Курс лекции. – Алматы: НИЦ КОУ, 2013;
3. Хазанович Э.С. Иностранные инвестиции: учебное пособие. 3 -е изд., перераб. – М.: КНОРУС, 2013;
4. Фархутдинов И.З. Международное инвестиционное право и процесс. – Изд. «Прспект», 2014;
5. 2015 жылғы 29 қазандағы Қазақстан Республикасының Кәсіпкерлік кодексі. <http://adilet.zan.kz>;
6. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 22 тамыздағы №498 қаулысымен бекітілген «Ұлттық инвестициялық стратегия » инвестицияларды тарту жөніндегі бағдарлама сы. <http://adilet.zan.kz>.

1-тапсырма

Шетелдік инвестор Қазақстан Республикасында инвестицияларды салып, бизнес жүргізуді қалап отыр. Осы мәселе бойынша ол жергілікті заңгерлік кеңседен кеңес беруді сұрады. Инвестордың пікірі бойынша жаңа фирма мыналарды қамтамасыз етуі керек:

- 1) кез келген коммерциялық немесе қайырымдылық қызметпен айналысу мүмкіндігі;
- 2) компания басшылығының іс-әрекеттеріне барынша толық бақылау;
- 3) фирманың қызметі туралы негізгі қаржылық ақпараттың (бухгалтерлік есеп, баланс және т.б.) құпиялылығын сақталуы;
- 4) осындай фирманың міндеттемелері бойынша оның капиталына салынған жарнаның мөлшерімен құрылтайшының жауаптылығын шектеу.

Заңгерге сондай-ақ:

- Компания міндетті түрде заңды тұлға болуға тиіс пе?
- «Заңды тұлға» термині ұлттық заңдарда қалай түсіндіріледі?
- Осындай Фирманың құрылтайшылары ретінде Қазақстан Республикасының азаматтары қатысуы мүмкін бе?

Заңгердің атынан кеңес беріңіз.

Сіз қандай заңды тұлғаны құруды ұсынасыз?

«Халықтың көші-қоны туралы» Заңы

- Бизнес-көшіп келушілердің Қазақстан Республикасының аумағында болу және олардың кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыру шарттары
- 1. Бизнес-көшіп келушілердің кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыруы Қазақстан Республикасының аумағында болуының міндетті шарты болып табылады.
- **2. Бизнес-көшіп келуші Қазақстан Республикасының аумағына келген күнінен бастап екі ай мерзім ішінде:**
- 1) Қазақстан Республикасында коммерциялық ұйымды тіркеуге немесе Қазақстан Республикасының азаматтық заңнамасына сәйкес Қазақстан Республикасының аумағында қызметті жүзеге асырушы коммерциялық ұйымдар қатысушыларының (акционерлерінің) құрамына енуге;
- 2) заңды тұлғаны тіркеу кезінде оның жарғылық капиталын қалыптастыру үшін Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген ең төмен мөлшерден кем емес ақша сомасын Қазақстан Республикасының екінші деңгейдегі банкіне енгізуге міндетті.
- Бизнес-көшіп келушілер осы бапта белгіленген міндеттерді орындамаған жағдайда ішкі істер органдары жергілікті атқарушы органдардың қолдаухаты негізінде бизнес-көшіп келушілердің болу мерзімін олардың ерікті түрде кетуіне қажетті мерзімге қысқарту туралы шешім қабылдайды.
- Бизнес-көшіп келуші ретінде келуге виза алмаған шетелдіктердің заңды тұлға құруына, сондай-ақ заңды тұлға қатысушыларының құрамына кіру арқылы коммерциялық ұйымдардың жарғылық капиталына қатысуына тыйым салынады.
- 3. Бизнес-көшіп келушінің Қазақстан Республикасының аумағында кәсіпкерлік қызметті ұйымдастыру үшін жабдықтар әкелуі Қазақстан Республикасының кеден заңнамасында айқындалатын шарттарда және тәртіппен жүзеге асырылады.
- 4. Бизнес-көшіп келушілер Қазақстан Республикасының шетелдіктердің баруына ашық аумақтары бойынша еркін жүріп-тұра алады және Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіпке сәйкес тұрғылықты жерін таңдай алады.

Негізгі түсініктер

Жаһандану, немесе **Глобализация** (ағылш. *Global* — «әлемдік», «дүниежүзілік», «жалпы») — жаңа жалпыәлемдік саяси, экономикалық, мәдени және ақпараттық тұтастық құрылуының үрдісі. Терминді ғылыми айналымға алғаш рет 1983 жылы енгізген америкалық экономист Теодор Левитт.

Экономикалық жаһандану екі үрдістің жиынтығын — *нарықтардың* жаһандануын (капиталдық, еңбек ресурстарының, тауарлардың және қызмет көрсетулердің) және *экономикалық нысандардың* жаһандануын білдіреді және экономиканың ұйымдық құрылымдарының — компаниялардың, фирмалардың, корпорациялардың іріленуімен түсіндіріледі.

Қазіргі уақытта экономикалық Жаһанданудың нақты сипаттары бар:

- 1) үлкен компаниялардың жетекші рөлі;
 - 2) жаһандық қаржы, валюта және қор рыноктарының қызмет етуі;
 - 3) жаһандық ақпараттық желілердің қызмет етуінің нәтижесінде көлік ағындары құрылымының өзгеруі;
 - 4) жаһандық сауда-экономикалық бірлестіктер мен одақтардың құрылуы мен қызмет етуі;
 - 5) барлық ұлттық және халықар. қаржылық, валюталық трансакциялардың жаһандық желіге аударылуы;
 - 6) бөлшек саудалық, банктік, сақтандыру және сауда операцияларын жаһандық желіге аударылуы;
-

Жаһандану - бүкіләлемдік экономикалық, саяси, мәдени және діни интеграция және бірігу процесі

«Саясат» журналы оқырмандарға Алматы қаласы тұрғындары мен Қазақстан даму институты ұйымдастырған жаһандану проблемалары бойынша сауалнаманың нәтижелері туралы хабарлады. Жаһанданудың Қазақстандағы қоғамдық-саяси және экономикалық жағдайға қалай әсер ететіндігі туралы сұраққа жауаптар қызықты болды:

- ▣ **респонденттердің 20,5% -ы жаһандану мемлекетке елеулі пайда әкелетініне сенеді;**
- ▣ **19.3 - елдің азаматтарының аз ғана бөлігі жаһанданудан пайда көреді;**
- ▣ **17 - Қазақстан шикізат жеткізуші ретінде жаһандану үдерісіне қатысады;**
- ▣ **6.8 - жаһандану нәтижесінде республика экономикалық тәуелсіздігінен айырылады;**
- ▣ **5.7 - жаһандану бай және кедей арасындағы алшақтықты күшейтеді;**
- ▣ **5.7 - жаһандану мемлекетке пайда бермейді;**
- ▣ **3,4 - ел саяси тәуелсіздігінің жоғалуы салдарынан жаһанданудың қатысушысы болады;**
- ▣ **3,4% - Қазақстан жаһандану үдерісінің шетінде қалады;**
- ▣ **12,5% - жауап бере алмады.**
- ▣ **Редакция жаһанданудың Қазақстанға ықпалы туралы сұрақтарға жауаптарды талдап, жалпы айтқанда респонденттер оған пессимистік сипатпен қарайтының қорытты.**

► **Сұрақ: Сіздің пікіріңіз қандай?**

Жаһанданудың артықшылықтары

- **Жаһандану үлкен қаржы ресурстарын жұмылдыруға, инвесторлар үшін қолайлы жағдайлар жасауға мүмкіндік береді, бұл нарықтардың көбеюінде кеңірек қаржы құралдарын пайдалануға мүмкіндік береді;**
- озық технологиялар көлік, телекоммуникация және есеп айырысу шығындарын күрт қысқартады, ұлттық нарықты жаһандық интеграциялауға ықпал етеді;
- **жаһандану көптеген шектеулерді төмендетеді, соның ішінде еңбек және капиталды шекаралар арқылы қозғалысқа келтіру;**
- дамушы елдер көпұлтты компаниялардың қызметі арқылы әлемдік өндіріс процесіне қатысады;
- **ақпараттық технологиялар саласында өндірістік және өндірістік емес салаларда жаңа жұмыс орындары ашылады;**
- ақпаратқа қол жеткізу, заманауи ғылыми-техникалық әзірлемелер кеңейтілетін болады;
- **өмір сүру деңгейі көтеріледі, әлемнің көптеген өңірлерінде әлеуметтік көрсеткіштердің салыстырмалы түрде жақсаруы болады;**
- ДСҰ-ға кіру импортқа тосқауылдарды азайтады;
- **индустриялық-технологиялық зерттеулердің құнын күрт көтеретін болады, өйткені жаһандану өнеркәсіпке, әсіресе ғылымды қажет ететін және жоғары технологиялық өндірістерге әсер етеді;**
- ұлттық мәдениеттерге таңдаулы селективті қабылдау мен басқа да өркениеттердің жаңа тәжірибесін меңгеруге мүмкіндік береді.

Жаһанданудың кемшіліктері

- жаһандандыруға қарсы қозғалыстар жандандырылады; әсіресе, халықаралық ұйымдардың тұрақсыздандыру салдарынан тәртіпсіздіктер болып әскери мекемелер, және ірі банктердің қауіпсіздік жүйелеріне зиян келтірілуі мүмкін;
- ХВҚ, ДСҰ және Дүниежүзілік банк тарапынан кедей елдердің берешек ауыртпалығын өсіріп, үкіметтер Әлеуметтік шығыстарды азайтуға мәжбүр болады;
- **трансұлттық корпорациялар дамушы елдерде арзан жұмыс күшіне ие болады және аймақтық бақылау жасау үшін инвестицияларды пайдаланады;**
- экологтар қазіргі заманғы Әлемдік экономика қоршаған ортаға зиянды өтеуге бағытталған емес деп санайды;
- **ұлттық үкіметтер БАҚ иелері мен халықаралық бюрократия, ТҰК қысыммен саяси және экономикалық қуатын жоғалтады;**
- жаһандану ұлттық мемлекеттердің жойылуына, біртұтас Әлемдік үкімет құруына әкеледі;
- **дамыған елдер мен үшінші Әлем елдерінің арасындағы алшақтық тереңдетіледі;**
- сыртқы сауда және экспортқа байланысты салалар пайда көреді;
- шикізат экспортқа бағдар елдер үшін қауіпті Батыстың шикізат шылауы немесе оның мәңгілік борышкер болуы мүмкіндігі.

Кәсіпкерлік кодекс

26-тарау. ҮШІНШІ ЕЛДЕРГЕ ҚАТЫСТЫ АРНАЙЫ ҚОРҒАУ, ДЕМПИНГКЕ ҚАРСЫ ЖӘНЕ ӨТЕМАҚЫ ШАРАЛАРЫ

297-бап. Ішкі нарықты қорғау шараларын енгізу туралы жалпы ережелер

1. Қазақстан Республикасының экономикалық мүдделерін қорғау мақсатында үшінші елдерден шығарылатын және Еуразиялық экономикалық одақтың кедендік аумағына әкелінетін тауарларға қатысты ішкі нарықты қорғау шаралары арнайы қорғау, демпингке қарсы және өтемақы шаралары түрінде енгізілуі мүмкін.

Үшінші елдер деп Еуразиялық экономикалық одақ туралы шарттың қатысушылары болып табылмайтын елдер және (немесе) елдер бірлестіктері, сондай-ақ Еуразиялық экономикалық комиссия бекітетін Әлем елдерінің сыныптауышына енгізілген аумақтар түсініледі.

2. Арнайы қорғау, демпингке қарсы немесе өтемақы шараларын енгізу және қолдану, қайта қарау немесе олардың күшін жою не тиісті шараны қолданбау туралы шешімдерді Еуразиялық экономикалық комиссия қабылдайды.

Арнайы қорғау, демпингке қарсы және өтемақы шараларын қолдану, арнайы қорғау, демпингке қарсы және өтемақы шараларын қолдану алдындағы тергеп-тексеруді жүргізу «Үшінші елдерге қатысты арнайы қорғау, демпингке қарсы және өтемақы шаралары туралы» Қазақстан Республикасының Заңымен реттеледі.

Инвестор

Инвестиция кұю

Инвестиция

Қазақстан Республикасының Кәсіпкерлік кодексі

- **274-бап. Инвестициялар, инвестор, ірі инвестор және инвестициялық қызмет ұғымдары**
- 1. Лизинг шартын жасасқан кезден бастап қаржы лизингі нысанасын, сондай-ақ оларға құқықтарды қоса алғанда, заңды тұлғаның жарғылық капиталына немесе кәсіпкерлік қызмет үшін, сондай-ақ мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасын, оның ішінде концессиялық жобаны іске асыру үшін пайдаланылатын тіркелген активтерді ұлғайтуға инвестор салатын мүліктің барлық түрлері (жеке тұтынуға арналған тауарлардан басқа) **инвестициялар болып табылады.**
- 2. **Инвестор деп** Қазақстан Республикасында инвестицияларды жүзеге асыратын жеке және заңды тұлғалар түсініледі.
- 3. Жеке және заңды тұлғалардың коммерциялық ұйымдардың жарғылық капиталына қатысу не кәсіпкерлік қызмет үшін, мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобасын, оның ішінде концессиялық жобаны іске асыру үшін пайдаланылатын тіркелген активтерді құру немесе ұлғайту жөніндегі қызметі **инвестициялық қызмет** деп танылады.
- 4. **Ірі инвестор деп** Қазақстан Республикасында айлық есептік көрсеткіштің кемінде екі миллион еселенген мөлшерінде инвестицияларды жүзеге асыратын жеке немесе заңды тұлға түсініледі.

Инвестициялық ахуал

Тікелей инвестицияларды мемлекеттік қолдаудың мақсаты экономиканың басым секторларында тауарлар өндіруді, жұмыс атқару мен қызмет көрсетуді, жеделдете дамытуды қамтамасыз ету үшін қолайлы инвестициялық ахуал жасау болып табылады.

Мақсатқа жету процесінде Қазақстан Республикасы төмендегідей міндеттерді шешеді:

- 1) жаңа технологияларды, озық техника мен “ноу – хауды ” енгізу;
 - 2) ішкі рынокты жоғары сапалы тауарлармен және көрсетілетін қызметтермен молықтыру;
 - 3) отандық тауар өндірушілерді мемлекеттік қолдау және ынталандыру;
 - 4) экспортқа бағдарланған және импортты алмастыратын өндірістерді дамыту;
 - 5) Қазақстан Республикасының шикізат ресурстарын ұтымды да кешенді пайдалану;
 - 6) менеджмент пен маркетингтің осы заманғы әдістерін енгізу;
 - 7) жаңа жұмыс орындарын құру;
 - 8) жергілікті кадрларды оқытып – үйретудің үздіксіз жүйесін енгізу, олардың біліктілік деңгейін арттыру;
 - 9) өндірістің қарқындылығын қамтамасыз ету;
 - 10) қоршаған табиғи ортаны жақсарту.
-

Мемлекеттің инвестициялық ахуалы

Инвестициялық ахуалды инвестормен бағалау

Макро деңгейде

- Тұрақты заңнама базасы
- Мемлекеттің инвестициялық саясаты
- Саяси жағдай

Мезо деңгейде

Инвестициялық әлеуеттер:

- ресурстар мен шикізат
- еңбек ресурстары
- өндірістік/инновациялық
- инфрақұрылым (жолдар)
- Қаржы
- экспорт

Микро деңгейде

- кәсіпорының экономикалық әлеуетті
- жабдықтың жай-күйі
- инновациялық орта

Инвестициялық тәуекелдер

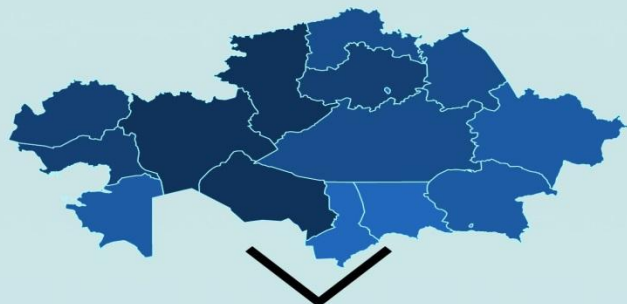
- экономикалық
- қаржы
- саяси
- сыртқы экономикалық
- әлеуметтік

- экологиялық
- қылмыстық
- заңнамалық

Қазақстанның инвестициялық ахуалына жарнама

ҚАЗАҚСТАН

жер көлемі бойынша әлемдегі **9-шы орындағы** мемлекет Еуразияның дәл ортасында орналасқан, ауқымы жағынан **500 миллионға** жуық адамды қамтитын нарыққа жол ашады

- Еуразиялық экономикалық одақ ЕАЭО – 180 млн.
- Орталық Азия – 49 млн.
- Каспий теңізі арқылы ашылатын нарық – 235 млн.
- БатысҚытай – 21 млн.

WORLD TRADE ORGANIZATION

Дүниежүзілік
сауда ұйымына
мүше

ЕҚЫҰ
мүше

Еуразиялық
Экономикалық
одаққа (ЕАЭО)
мүше

Әлемнің барлық мемлекеттерімен бейбіт әрі тұрақты қарым-қатынастар
Fitch - BBB (stable), S&P - BBB, Moody's - Baa3 (stable)
Білікті еңбек ресурстары

Ұзақмерзімді болжамдарда ІЖӨ-нің тұрақты өсуі
*Дүниежүзілік валюта қорының болжамдарына сәйкес

1
орын

Орталық Азияда инвестициялық ахуал бойынша

36
орын

"Бизнес жүргізу" рейтингісінде

топ
10

Дүниежүзілік банктің "Doing business" рейтингі аясында реформатор-мемлекеттер қатарында

18
орын

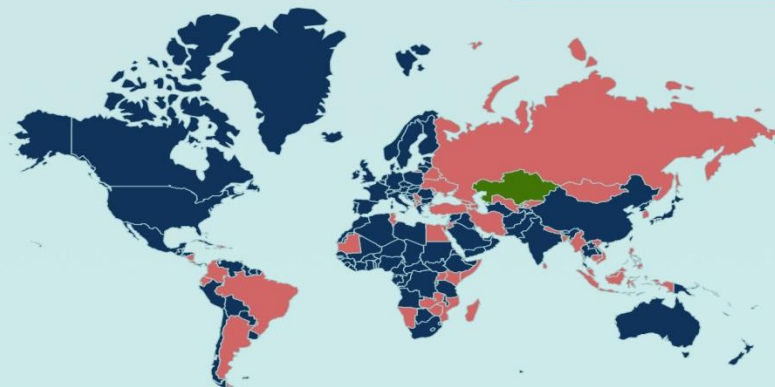
189 мемлекеттің ішінде салық саласының қолайлығы бойынша

11 - еркін экономикалық аймақ
20 - дан астам индустриалдық аймақ

Жекешелендірудің кешенді жоспары
2018-ші жылы "Астана" Халықаралық қаржы орталығының іске қосылуы

Әлемнің 65 мемлекетімен
визасыз қатынау мүмкіндігі

СТАТИСТИКА ПО ПРЯМЫМ ИНОСТРАННЫМ ИНВЕСТИЦИЯМ (ПИИ)

(по данным Национального банка Республики Казахстан)

20,8 млрд.долл.

Объем валового притока ПИИ по итогам 2017 года

↑ Динамика роста по отраслям обрабатывающей промышленности

2-тапсырма

Отандық ұйым 2017 жылғы 30 сәуірдегі бір-қозғалтқыш әуе кемесін сатып алу туралы келісім-шарты бойынша оған төлем жасалмағаны үшін бір неміс компаниясына қарсы сотқа шағым берді.

Шағымда талапкер Шарттар құқығы туралы Вена конвенциясының ережелеріне негізделген (ҚР Жоғарғы Кеңесінің 1993 жылғы 31 наурыздағы шешіммен қосылды). Атап айтқанда, Конвенцияның 26-бабында (Pacta sunt servanda) сәйкес күшіне енген әрбір шарт оның тараптары үшін міндетті болып және адал орындалуы көзделген. Алайда, жауапкер аталған Вена конвенциясы осы дауға қолдануға жатпайтының атап өтті.

Сұрақтар:

Осы тараптар арасында жасалған келісім-шартқа аталған Вена конвенциясының ережелері қолданылама?

Осы дауды шешу үшін қандай құқықтық нормалар пайдаланылуы тиіс?

Талқылауға арналған сұрақ

- Инвестицияларды халықаралық-құқықтық реттеу пәніне қандай мәселелерді жатқызуға болады?
 - Ішкі мемлекеттік қатынастар халықаралық-құқықтық реттеудің шеңберінде болуы мүмкін бе?
 - Сіздің ойыңызша, елдің ұлттық мүдделері мен шетелдік инвесторлардың мүдделерінің ескеретін, мемлекеттің тамаша инвестициялық саясаты қалай болуға тиіс.
-

Шетел инвестицияларының құқықтық реттілігі

- Бүгінде шетел инвестицияларын құқықтық реттеу ұлттық және халықаралық деңгейлерде жүзеге асырылады.
 - Шетелдік инвестициялармен байланысты қатынастарды ұлттық құқықтық реттеудің кемшіліктері халықаралық-құқықтық реттеу арқылы өтелуі мүмкін.
 - Ұлттық заңнамада көзделген шетелдік инвестициялардың кепілдіктері кез келген уақытта жаңа заңның қабылдануына байланысты жойылуы мүмкін.
 - Халықаралық шартпен қамтамасыз етілген кепілдіктер мемлекет тарапынан біржақты тәртіпте жойылуға шек қойылып отыр, сондықтан шетелдік инвесторлар үшін шетелдік инвестицияларды халықаралық-құқықтық реттеу аса маңызды болып отыр.
-

Шетелдік инвестициялық режимдердің құқықтық параметрлері

Халықаралық инвестициялық заңнама теориясы мен практикасы шетел инвестицияларының режимдерін абсолютті және салыстырмалы түрде бөледі.

Абсолюттік режимдер бұл инвестицияларды толық қорғау, кемсітушілікке жол бермеу, инвестицияларға қатысты міндеттемелерді әділетті түрде орындау.

Салыстырмалы режимдер - ең қолайлы режим және ұлттық режим .

3-тапсырма

А мемлекеті және В мемлекеті халықаралық шарт жасасты. Біраз уақыттан кейін А мемлекеті жасалған шарттың нормалары оның конституциялық құрылымына қайшы келетінін жариялап, осы шартты орындаудан бас тартты.

Алайда, Халықаралық шарттардың құқығы туралы Вена конвенциясының 26-бабында (Pacta sunt servanda) күшіне енген әрбір шарт оның тараптары үшін міндетті болып және адал орындалуы көзделген.

Сұрақтар:

В мемлекеті А мемлекетті осы шартты орындауға мәжбүрлей ала ма?

А мемлекетте халықаралық шартты орындаудан бас тартуға құқығы бар ма?

Шетелдік инвестицияларына Ұлттық режимі

- Шетел инвестицияларына ұлттық реттілік дегеніміз ұлттық (отандық) инвесторларға берілген құқықтармен бірдейлестіру, яғни бірыңғай реттілік белгілеу.
- Демек, «ұлттық режим» - қабылдаушы мемлекеттің аумағында инвесторлардың құқықтары негізінен капиталдың шығу елінің заңдары емес, жергілікті (ұлттық) заңдармен айқындалатын осындай режим.
- Батыс доктринаға сәйкес, қабылдаушы мемлекет шектеулер мен арнайы талаптар қоюға құқылы, бірақ, егер инвесторлар екі жақты инвестициялық келісімдерде кепілді болып табылатын құқықтарына қысым жасамайтын болса.
- Шетелдік заңды тұлғалардың ұлттық режимінен босату, әдетте, үш бағыт бойынша шоғырланған
 - 1) шетелдік заңды тұлғалардың құқықтарын шектеуді көздейді;
 - 2) оларға белгілі бір жеңілдіктер беріледі;
 - 3) құқықтарды пайдалануға қосымша жағдайлар жасайды.

Мысалы: Жер кодексінде шетел азаматтары, азаматтығы жоқ адамдар және шет елдік заңды тұлғалар шекара аудандарында орналасқан жер учаскелеріне меншік құқығына ие болмауы қарастырылған.

Кемсітпеушілік режимі

- **Кемсітпеушілік реттілігі халықаралық құқық институтымен тығыз байланысты.**
- Кемсітпеушілік реттілігінің мәні мынада: сауда-экономикалық қатынастар саласында шетел инвесторларына, олардың қай мемлекетке жататыны мен қай қоғамдық - саяси жүйеден екеніне қарамастан, кемсітпеушілікке жол бермеуге тиіс.
- **Азаматтық және азаматтық іс жүргізу құқықтарының белгілі бір деңгейде шетелдіктерге беру міндеттемесі.**
- ***Мысалы:** БҰҰ Жарғысы, Адам құқықтары жөніндегі пактілер (1966), Адам құқықтарын қорғау туралы Еуропалық конвенция (1950) және басқа да бірқатар халықаралық келісімдер шетел азаматтарына олардың азаматтары мен бизнесіне, сондай-ақ үшінші елдердің азаматтарына қатысты кемсітуге тыйым салады.*

Барынша қолайлылық реттілігі

- Барынша қолайлылық реттілігімен шетел инвесторлары өзінің қызметін қабылдаушы мемлекет аумағында жүргізе отырып, басқа да шетел инвесторлары сияқты құқықтарға ие болады.
- Барынша қолайлылық реттілігі мемлекеттер - Әлемдік сауда ұйымының (ӘСҰ) мүшелері, Солтүстік Америка еркін сауда аймағына қатысушылар (НАФТА) (мұның құқықтық негіздері АҚШ, Канада және Мексика арасындағы еркін сауда аймағын жасау туралы 1992 жылғы Шартпен орныққан болатын) арасында өзара қарым-қатынастарды реттеудің негізі болды.
- Мұның жеңілдіктер саласындағы ерекшелігі сол - инвесторлардың жекеленген категорияларына мен жеңілдіктер беріледі.
- Бұл кейде ұлттық инвесторларға қарағанда, шетелдік инвесторлардың басымдық жағдайы қарастырылған, бірақ халықаралық инвестициялауда бұл реттілік кеңінен тарай қоймаған. Қазақстан Республикасында, жоғарыда атап өтілгендей, шетелдік инвестицияларға ұлттық реттілік берілген.

Преференциялар беру реттілігі

- Инвесторлардың жекелеген санаттарына инвестициялық ынталандыру және жеңілдіктер беру.
- Шетелдік инвесторлардың басым көпшілігін ұлттық (отандық) инвесторлармен салыстырғанда шоғырландыру, бірақ осы режим халықаралық инвестициялар тәжірибесінде кеңінен қолданылмады.
- Қазақстан Республикасында шетел инвестициялары ұлттық режимде жүзеге асырылады.

Өзара қарым-қатынас принципі

- Өзара түсіністік принципі кең және тар мағынада түсініледі.
- **Кең мағынада**, мемлекеттер өздерінің заңдарының әрекеттерін және шет мемлекеттің заңдары негізінде туындайтын құқықтарды өзара тануын білдіреді.
- **Тар мағынада** өзара қарым-қатынас ретінде белгілі бір режимді бір бірімен анықтау.

- **Халықаралық шарттардағы өзара қарым-қатынас принципі:**

«Құрлықішілік мемлекеттердің транзиттік саудасы туралы конвенцияны ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 20 наурыздағы Заңында

I. Теңіз жағалауы жоқ мемлекеттердің жағалау мемлекеттерімен тең құқықта теңіздер еркіндігін пайдалану үшін теңізге еркін кіру мүмкіндігі болуы тиіс. Осы мақсат үшін теңіз бен теңіз жағалауы жоқ мемлекеттің арасында орналасқан мемлекет, осы соңғысымен жалпы келісім бойынша және қолданыстағы халықаралық конвенцияларға сәйкес:

- а) теңіз жағалауы жоқ мемлекетке **өзара негізде** өз аумағы арқылы еркін жол береді және
 - б) осы мемлекеттің туын көтеріп жүзетін кемелерге өз кемелерімен немесе басқа мемлекеттердің кемелерімен тең жағдайда теңіз порттарына және осы порттарды пайдалануға қол жеткізуге мүмкіндік береді.
-

Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі

▣ 1089-бап. Өзара түсіністік

1. Шетел құқығын өзара түсіністік негізінде қолдану Қазақстан Республикасының заң актілерінде көзделген жағдайларды қоспағанда, тиісті шет мемлекеттегі ұқсас қатынастарға Қазақстан Республикасының құқығын қолдануға болатын-болмайтындығына қарамастан, сот шетел құқығын қолданады.

2. Егер шетел құқығын қолдану өзара түсіністікке байланысты болса, өзгеше дәлелденбегендіктен, ол бар деп ұйғарылады.

Қазақстан Республикасының Азаматтық процестік кодексі

476-бап. Құқықтық көмек туралы тапсырмалар

1. Қазақстан Республикасының соттары заңнамада және (немесе) Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шарттарда көзделетін көлемде құқықтық көмек көрсетеді.

Құқықтық көмек көрсету, хабарламаларды, басқа да құжаттарды тапсыруды және жіберуді, сондай-ақ өзге де процестік әрекеттерді орындауды, атап айтқанда, тараптарды, куәгерлерді тыңдауды, сараптама жүргізуді, сол жерде қарап-тексеруді, орындалуы құқықтық көмек көрсету шеңберінде заңнамада немесе Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шартта не **өзара негізде** көзделген басқа да процестік әрекеттерді қамтиды.

2. Қазақстан Республикасының соттары:

1) тапсырманы орындау Қазақстан Республикасының егемендігіне нұқсан келтіретін немесе Қазақстан Республикасының қауіпсіздігіне қатер төндіретін;

2) тапсырмаларды орындау соттың құзыретіне кірмейтін жағдайларды;

3) Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарында көзделген өзге де жағдайларды қоспағанда, өздеріне заңда немесе Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шартта не өзара негізде көзделген тәртіппен берілген жекелеген процестік әрекеттерді жүргізу туралы шетелдік соттардың тапсырмаларын орындайды.

3. Егер Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарында өзгеше көзделмесе, шетелдік соттардың жекелеген процестік әрекеттерді орындау туралы тапсырмаларын орындау осы Кодексте белгіленген тәртіппен жүргізіледі.

4. Қазақстан Республикасының соттары жекелеген процестік әрекеттерді орындау туралы тапсырмалармен шетелдік соттарға жүгіне алады.

5. Қазақстан Республикасы соттарының шетелдік соттармен қарым-қатынас жасау тәртібі заңда немесе Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шарттарда не **өзара негізде айқындалады**.

6. Қазақстан Республикасы соттарының құқықтық көмек көрсетуі туралы заңнамасының қолдануын және шет мемлекеттердің соттарына құқықтық көмекке жүгінуді егжей-тегжейлейтін нұсқаулықты соттардың қызметін ұйымдық және материалдық-техникалық қамтамасыз етуді жүзеге асыратын орган бекітеді.

Қазақстан Республикасының Азаматтық процестік кодексі

497-бап. Өзара түсіністік қағидатын қолдану

1. Шет мемлекетке қойылған талап қоюды Қазақстан Республикасының сотында қарау кезінде сот талап қоюшының немесе іске қатысатын басқа да адамның өтінішхаты бойынша **өзара түсіністік қағидатын қолданады**.

2. Кәсіпкерлік қызметке байланысты даулар бойынша, сондай-ақ кәсіпкерлік қызметтен тыс азаматтық-құқықтық мәмілелерден туындаған даулар бойынша тиісті шет мемлекетте Қазақстан Республикасына берілетін юрисдикциялық иммунитеттің көлемін дәлелдеу **өзара түсіністік қағидатын** қолдану туралы өтінішхат берген адамға жүктелуі мүмкін.

3. Егер өзіне қатысты юрисдикциялық иммунитет туралы мәселе туындаған шет мемлекетте осы Кодекске орай шет мемлекетке берілетін иммунитетке қарағанда Қазақстан Республикасына юрисдикциялық иммунитет неғұрлым шектелген көлемде берілетіні дәлелденсе, онда Қазақстан Республикасының соты көрсетілген мәселені **өзара түсіністік негізінде** шешу кезінде Қазақстан Республикасының тиісті шет мемлекетте юрисдикциялық иммунитетті қандай көлемде пайдаланатынын негізге алуға құқылы.

Қазақстан Республикасының Азаматтық процестік кодексі

501-бап. Шетелдік соттардың шешімдерін, шетелдік төреліктердің төрелік шешімдерін тану және орындау

1. Татуласу келісімдерін бекіту туралы шешімдерді, қаулыларды және ұйғарымдарды, шетелдік соттардың сот бұйрықтарын, сондай-ақ шетелдік төреліктердің төрелік шешімдерін, егер осындай актілерді тану және орындау заңнамада және (немесе) Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шартта **не өзара негізде көзделсе**, Қазақстан Республикасының соттары таниды және орындайды.

2. Егер Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шартта өзгеше белгіленбесе, осы баптың бірінші бөлігінде көрсетілген актілерді танудың және орындаудың шарттары мен тәртібі заңда айқындалады.

3. Осы баптың бірінші бөлігінде көрсетілген актілер олар заңды күшіне енген кезден бастап үш жыл ішінде мәжбүрлеп орындатуға берілуі мүмкін. Дәлелді себеппен өткізіп алынған мерзімді осы Кодекстің 126-бабында көзделген тәртіппен Қазақстан Республикасының соты қалпына келтіруі мүмкін.

Реторсиялар

- Бір мемлекеттің басқа мемлекеттің азаматтар мен заңды тұлғаларына қатысты негізсіз, кемсітушілік шектеулеріне жауап беру әрекеттер халықаралық құқықта реторсиялар деп (санкциялар) танылады.
- Әрбір мемлекеттің реторсияларды енгізу құқығы халықаралық құқықтың негізгі принциптерінің бірі болып табылатын мемлекеттің егемендік теңдігі принципінен туындайды.
- Реторсиялар тиісті мемлекетке қатысты өзара қарым-қатынас принципін қалпына келтіруге бағытталған. Қарсылықты қолдану кемсітпеушілік принципін бұзу дегенді білдірмейді.
- Қайта қалпына келтіру шаралары оларды тудырған актіге сәйкес болуы және статус-кво қалпына келтірілгеннен кейін тоқтатылуы тиіс.

Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі

1093-бап. Реторсиялар

Қазақстан Республикасының азаматтары мен заңды тұлғаларының құқықтарына арнайы шектеулері бар мемлекеттердің азаматтары мен заңды тұлғаларының құқықтарына қатысты Қазақстан Республикасы қарсы шектеулер (реторсиялар) белгілеуі мүмкін.

Қазақстан Республикасының Азаматтық процестік кодексі

472-бап. Шетелдік тұлғалардың процестік құқықтары мен міндеттері

1. Шетелдіктер мен азаматтығы жоқ адамдардың, шетелдік және халықаралық ұйымдардың (бұдан әрі – шетелдік тұлғалар) өздерінің бұзылған немесе дауланып отырған құқықтарын, бостандықтарын және заңмен қорғалатын мүдделерін қорғау үшін Қазақстан Республикасының соттарына жүгінуге құқығы бар.

2. Егер Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шартта өзгеше көзделмесе, шетелдік тұлғалар процестік құқықтарды пайдаланады және процестік міндеттерін Қазақстан Республикасының азаматтарымен және заңды тұлғаларымен бірдей орындайды.

3. Соттарда шетелдік тұлғалар қатысатын істер бойынша сот ісін жүргізу осы Кодекске, өзге де заңдарға және Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шарттарға сәйкес жүзеге асырылады.

4. Қазақстан Республикасының азаматтары мен ұйымдарының процестік құқықтарын арнайы шектеулерге жол берілетін мемлекеттердің шетелдік тұлғаларына қатысты Қазақстан Республикасы қарсы **шектеулер (реторсиялар) белгілеуі мүмкін.**

«Эксаумақтық» ұстаным

Шетелдік инвестицияларды ұлттық-құқықтық реттеу тәжірибесінде мемлекет өздерінің ішкі заңнамасының халықаралық инвестициялық саладағы экстерриториялық әсерін енгізуге тырысатын жағдайлар да бар.

Мысалдар:

Халыққа қызмет көрсету орталықтары.

«Әділетсіз шарттар» кезеңі

Корпоративтік байланыс

4-тапсырма

Қазақстандық ұйым шет мемлекеттің елшілігіне өз қонақтарын қабылдау үшін шағын қонақ үйді салып берді.

Алайда, Елшілік осы құрылыс компаниясына толық төлем жасамай қойды.

Қазақстандық ұйым сот процесіне дайындық аясында Елшілікке тиісті наразылықты жіберіпті.

Дегенмен, елшілік осы наразылыққа қарсы ретінде өзінің иммунитеті бар екенін жауап берді.

**Осы мәселе бойынша құқықтық кеңес
беріңіздер?**

Қазақстан Республикасының Азаматтық процестік кодексі

477-бап. Шет мемлекеттің иммунитеті

Осы Кодексте белгіленген жағдайларды қоспағанда, шет мемлекет Қазақстан Республикасында соттық иммунитетті, талап қоюды қамтамасыз етуге қарсы иммунитетті және сот актісін мәжбүрлеп орындатуға қарсы иммунитетті қоса алғанда, юрисдикциялық иммунитетті пайдаланады.

478-бап. Соттық иммунитет

Осы Кодекстің ережелеріне сәйкес шет мемлекет, егер ол соттық иммунитеттен бас тартуға келіссе не осы Кодекстің 484-бабына сәйкес шет мемлекетке иммунитет қолданылмайтын болса, сондай-ақ егер ол мемлекеттің егемен билігін жүзеге асырудан өзге қызметті жүзеге асырса, оның ішінде осы Кодекстің 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490 және 491-баптарында көрсетілген жағдайларда Қазақстан Республикасында соттық иммунитетті пайдаланбайды.

**Осы слайд қандай мағынаны білдіріп
отыр?**

Тапсырма

Қазақстан Республикасында тіркелген «Беркут» ЖШС 2018 жылғы 12 мамырда жасасқан жалпы құны 5 миллион еуроға сәйкес 500 тоннаға астықты жеткізу келісімшарттынын бұзылуына байланысты Румынияда орналасқан «Алмаз» компаниясына қарсы сотқа шағымданды. Шағымда талапкер Шарттар құқығы туралы Вена конвенциясының ережелеріне негізделген (ҚР Жоғарғы Кеңесінің 1993 жылғы 31 наурыздағы шешіммен қосылды). Атап айтқанда, Конвенцияның 26-бабында (Раста sunt servanda) сәйкес күшіне енген Әрбір шарт оның тараптары үшін міндетті болып және адал орындалуы көзделген. Алайда, жауапкер аталған Вена конвенциясы осы дауға қолдануға жатпайтының атап өтті.

Сұрақтар:

Осы тараптар арасында жасалған келісім-шартқа аталған Вена конвенциясының ережелері қолданылама?

Осы дауды шешу үшін қандай құқықтық нормалар пайдаланылуы тиіс?

Халықаралық шарттардың құқықы

Халықаралық шарттардың құқықы бұл халықаралық құқық саласындағы шартты үдерісіне қатысуын анықтайтын, оларды жасау және тоқтату тәртібін реттейтін қағидалар мен нормалардың жиынтығы.

Халықаралық шарттардың негізгі көздері:

- 1969 жылғы 23 мамырдағы халықаралық шарттар туралы Вена конвенциясы;
- 1986 жылғы 21 наурыздағы мемлекеттер мен халықаралық ұйымдар арасындағы және халықаралық ұйымдар арасындағы шарттардың құқығы туралы Вена конвенциясы

Мемлекеттің келісім-шарттық қызметін реттеу, келіссөздер жүргізуге уәкілетті мемлекеттік органдар немесе лауазымды тұлғалар анықтайтын, келісімдер жасайтын, оларды ратификациялау, орындау, күшін жою тәртібін белгілейтін маңызы бар **ішкі заңнама болып табылады.**

Қазақстан Республикасының қандай нормативтік-құқықтық актілері елде халықаралық шарттардың қолданылуын реттейді?

Халықаралық шарттардың (бұдан әрі - ХШ) құқығын реттеу пәнін мыналар қамтиды:

1. ХШ жасалуының тәртібі мен кезеңдері

2. ХШ нысандары

3. ХШ күшіне ену шарттары

4. ХШ қызметін қамтамасыз ету

5. ХШ түсіндіру

6. ХШ түзетулер енгізу мен қайта қарау тәртібі

7. ХШ қолданысын тоқтату және тоқтата тұру

Тапсырма

Қазақстан Республикасы Үкіметінің тапсырмасына сәйкес Инвестициялар және даму министрлігі Қазақстан Республикасы мен Ауғанстан Республикасы арасындағы инвестицияларды көтермелеу және өзара қорғау туралы екі жақты келісімнің жобасын әзірлеуге кірісті.

Сұрақтар:

- Мұндай келісімде қандай ережелер мен ұлттық мүдделерді көздеу қажет ?
 - Қосымша орындаушы ретінде қандай мемлекеттік органдарды тартуға болады?
-

Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Румынияның Үкіметі арасындағы Инвестицияларды көтермелеу және өзара қорғау туралы келісімі

Құрылым:

- 1-бап Анықтамалар
- 2-бап Көтермелеу және қолдау
- 3-бап Қорғау және режим
- 4-бап Еркін аударым
- 5-бап Экспроприация
- 6-бап Шығындарды өтеу
- 7-бап Келісімнің қолданылуы
- 8-бап Басқа да міндеттемелер
- 9-бап Суброгация принципі
- 10-бап Ашықтық
- 11-бап Уағдаласушы Тарап пен екінші Уағдаласушы Тараптың инвесторы арасындағы дауларды шешу
- 12-бап Уағдаласушы Тараптар арасындағы дауларды шешу
- 13-бап Консультациялар, өзгерістер мен толықтырулар
- 14-бап Күшіне енуі, қолданылу ұзақтығы және тоқтату

Қазақстан Республикасының Конституциясы

4-бап

1. Қазақстан Республикасында қолданылатын құқық **Конституцияның, соған сәйкес заңдардың, өзге де нормативтік құқықтық актілердің, халықаралық шарттары мен Республиканың басқа да міндеттемелерінің**, сондай-ақ Республика Конституциялық Кеңесінің және Жоғарғы Соты нормативтік қаулыларының нормалары болып табылады.

2. Конституцияның ең жоғары заңды күші бар және Республиканың бүкіл аумағында ол тікелей қолданылады.

3. Республика бекіткен халықаралық шарттардың Республика заңдарынан басымдығы болады. Қазақстан қатысушысы болып табылатын халықаралық шарттардың Қазақстан Республикасының аумағында қолданылу тәртібі мен талаптары Республиканың заңнамасында айқындалады.

4. Барлық заңдар, Республика қатысушысы болып табылатын халықаралық шарттар жарияланады. Азаматтардың құқықтарына, бостандықтары мен міндеттеріне қатысты нормативтік құқықтық актілерді ресми түрде жариялау оларды қолданудың міндетті шарты болып табылады.

Талқылауға арналған сұрақтар

1. 1995 жылғы Конституция қабылданғанға дейін жасалған Қазақстан Республикасының ратификацияланған бірқатар халықаралық келісімдері басымдыққа ие ме?

2. Егер қолданыстағы Конституция қабылданғанға дейін Қазақстан Республикасы жасасқан халықаралық шарт Қазақстан Республикасының азаматтық заңнамасынан басқа ережелерді белгілесе, онда не қолданылады?

3. Ратификациялау актілері және халықаралық шарттарға қосылу туралы актілер заңды күшіне және құқықтық салдары жақтарынан бір-біріне тең бола ма?

«Қазақстан Республикасы халықаралық шарттарының нормаларын қолдану туралы» ҚР Жоғарғы Сотының 2008 жылғы 10 шілдедегі N 1 Нормативтік қаулысы

1. Егер халықаралық шарттардың осындай басымдығы құқықтық қатынастардың тиісті салаларын реттейтін Республика заңдарында тікелей қарастырылса, 1995 жылғы Конституция қабылданғанға дейін жасалған, ратификациялауға жатпайтын Қазақстан Республикасының **халықаралық шарттары қолданыста болып табылады және Республика заңдары алдындағы басымдығын сақтайды.**

2. Егер қолданыстағы Конституция қабылданғанға дейін Қазақстан Республикасы жасаған халықаралық шартта Қазақстан Республикасының азаматтық заңнамасындағыдан өзге ережелер белгіленсе, онда **халықаралық шарттың ережелері қолданылады.**

3. "Қазақстан Республикасы Конституциясының 54-бабының 7) тармақшасын ресми түсіндіру туралы" Қазақстан Республикасы **Конституциялық Кеңесінің 2006 жылғы 18 мамырдағы қаулысының** 2-тармағына сәйкес, **Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарды ратификациялау туралы және халықаралық шарттарға қосылу туралы актілерінің заңдылық күші мен құқықтық салдарлары бір-біріне тең.** Осыған байланысты Қазақстан үшін міндеттілігі Республика Парламенті қабылдаған халықаралық шарттарға қосылу туралы нормативтік құқықтық актілермен бекітілген халықаралық шарттар Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шарттармен теңестіріледі.

шарттары туралы» Қазақстан Республикасының 2005 жылғы 30 мамырдағы N 54 Заңы

Қазақстан Республикасының халықаралық шарты – Қазақстан Республикасы шет мемлекетпен (шет мемлекеттермен) немесе халықаралық ұйыммен (халықаралық ұйымдармен) жазбаша нысанда жасасқан және мұндай келісімнің бір құжатта немесе өзара байланысты бірнеше құжаттарда екендігіне қарамастан, сондай-ақ оның нақты атауына қарамастан халықаралық құқықпен реттелетін халықаралық келісім.

Қазақстан Республикасы халықаралық шарттарының мемлекеттік тізілімі – халықаралық шарттардың түпнұсқалары мен депозитарий ресми куәландырған көшірмелерін, олардың деректемелерін және Сыртқы істер министрлігі айқындайтын олар туралы ақпараттық-анықтамалық сипаттағы басқа да мәліметтерді қамтитын Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарын тіркеудің, есепке алудың және сақтаудың бірыңғай мемлекеттік жүйесі.

Мемлекетішілік рәсімдер – халықаралық шартты Қазақстан Республикасы Парламентінің ратификациялауы, Қазақстан Республикасы Президентінің не Қазақстан Республикасы Үкіметінің бекітуі немесе қабылдауы.

**«Қазақстан Республикасының халықаралық
шарттары туралы» Қазақстан Республикасының
2005 жылғы 30 мамырдағы N 54 Заңы**

Халықаралық ұйым – мемлекетаралық немесе үкіметаралық ұйым.

Халықаралық шарт жасасу – Қазақстан Республикасының өзі үшін халықаралық шарттың міндетті екендігіне келісім білдіруі.

Халықаралық шарттың тең түпнұсқа мәтіні – келіссөздерге қатысушы тараптар немесе уағдаласушы тараптар түпнұсқа (түпкілікті нұсқа) ретінде қарайтын халықаралық шарт мәтіні немесе егер ол шартта көзделсе немесе бұл жөнінде оған қатысушылар келіссе, әртүрлі тілдерде жасалған мәтіндердің арасында алшақтық болған жағдайда басымдыққа ие мәтін.

«Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары туралы» Қазақстан Республикасының 2005 жылғы 30 мамырдағы N 54 Заңы

2-бап. Халықаралық шарттардың түрлері

1. Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары:

- 1) Қазақстан Республикасының;
- 2) Қазақстан Республикасы Үкіметінің;
- 3) Қазақстан Республикасының Президентіне тікелей бағынатын және есеп беретін Қазақстан Республикасының мемлекеттік органдарының, сондай-ақ Қазақстан Республикасының орталық атқарушы органдарының (бұдан әрі - Қазақстан Республикасының орталық мемлекеттік органдары) атынан Қазақстан Республикасының заңнамасында айқындалған өз құзыреті шегінде шет мемлекеттермен және (немесе) халықаралық ұйымдармен жасасылады.

2. Қазақстан Республикасының ұлттық мүдделеріне сай келмейтін, Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздігіне нұқсан келтіретін немесе тәуелсіздігінен айырылуына әкеп соғатын халықаралық шарттарды жасасуға жол берілмейді.

«Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары туралы» Қазақстан Республикасының 2005 жылғы 30 мамырдағы N 54 Заңы

II-бап. Ратификациялауға жататын халықаралық шарттар

Мынадай:

- 1) нысанасы адам және азаматтың құқықтары мен бостандықтары болып табылатын;
 - 2) орындалуы қолданыстағы заңдарды өзгертуді немесе жаңа заңдарды қабылдауды талап ететін, сондай-ақ Қазақстан Республикасының заңдарында көзделгеннен өзге ережелерді белгілейтін;
 - 3) Қазақстан Республикасының Мемлекеттік шекарасының өтуі туралы, сондай-ақ Қазақстан Республикасының ерекше экономикалық аймағын және құрлықтық қайраңын межелеп бөлу туралы халықаралық шарттарды қоса алғанда, Қазақстан Республикасының басқа мемлекеттермен аумақтық межелеп бөлінуі туралы;
 - 4) мемлекетаралық қатынастардың негіздері туралы, қарусыздану немесе қару-жараққа халықаралық бақылау жасау, халықаралық бейбітшілік пен қауіпсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі мәселелер бойынша, сондай-ақ бітімгершілік халықаралық шарттар мен ұжымдық қауіпсіздік туралы халықаралық шарттар;
 - 5) Қазақстан Республикасының мемлекетаралық бірлестіктер мен халықаралық ұйымдарға қатысуы туралы, егер мұндай халықаралық шарттар Қазақстан Республикасының егемендік құқықтарының бір бөлігін жүзеге асыруды оларға беруді көздейтін болса немесе олардың органдары шешімдерінің Қазақстан Республикасы үшін заңдық тұрғыдан міндеттілігін белгілесе;
 - 6) мемлекеттік қарыздар туралы;
 - 7) гуманитарлық көмектен және дамуға ресми көмектен басқа, Қазақстан Республикасының экономикалық және өзге де көмек көрсетуі туралы;
 - 8) қол қою кезінде келіссөздерге қатысушы тараптардың кейіннен оларды ратификациялау туралы келіскен;
 - 9) егер халықаралық шарттарда мұндай келісім ратификациялау арқылы білдірілетіні көзделсе, халықаралық шарттар ратификациялауға жатады.
-

«Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары туралы» Қазақстан Республикасының 2005 жылғы 30 мамырдағы N 54 Заңы

І 4-бап. Халықаралық шарттарды ратификациялау туралы заңдар

Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарын ратификациялау туралы заңдарды Қазақстан Республикасы Конституциясының 62-бабына сәйкес Қазақстан Республикасының Парламенті қабылдайды.

І 5-бап. Ратификациялауға жатпайтын халықаралық шарттарды бекіту, қабылдау

Мемлекетішілік рәсімдерді жүргізуді көздейтін ратификациялауға жатпайтын халықаралық шарттарды:

- 1) Қазақстан Республикасының атынан қол қойылғандарын - Қазақстан Республикасының Президенті;
 - 2) Қазақстан Республикасының Үкіметі атынан қол қойылғандарын Қазақстан Республикасының Үкіметі бекітуге, қабылдауға тиіс.
-

Тапсырма

«Прспект» АҚ кеден органдарына қарсы 2015 жылдың 25 шілдесіндегі кедендік төлемдер бойынша талаптарды жарамсыз деп тану туралы талап арыз берді. АҚ 2013 жылдың сәуір айында Қазақстан Республикасының аумағына Германиядан алтын өндіретін бұрғылау жабдығын сатқан болатын. Алайда, АҚ ҚҚС төлеген жоқ, ол төлем Қазақстан Республикасы мен Германия Үкіметтері арасындағы 2014 жылғы 30 қарашадағы өзара саудада жанама салықтарды жинау қағидаты бойынша Келісімде көзделген. Кеден Келісімнің 3-тармағына сәйкес 2015 жылғы 1 қаңтардан бастап күшіне енеді деп ұйғарды. Сот белгілегендей, осы Келісімді ратификациялау туралы заң 2015 жылғы 4 сәуірде қабылданды және 2015 жылдың 6 сәуірінде БАҚ жарияланды, яғни, кедендік талаптарды ұсынғанға дейін.

Сұрақтар:

1. Халықаралық келісімдер қайда ресми жариялануы керек?
 2. ХШ күшіне қалай енеді?
 3. Жоғарыда аталған Келісім Қазақстан Республикасының аумағында қандай күні қолданылады?
 4. Сот қандай шешім қабылдауы керек?
-

«Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары туралы» Қазақстан Республикасының 2005 жылғы 30 мамырдағы N 54 Заңы

23-бап. Қазақстан Республикасы халықаралық шарттарының күшіне енуі

Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары оларда көзделген немесе халықаралық шарттарға қатысушылардың арасында келісілген тәртіппен және мерзімдерде күшіне енеді.

24-бап. Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарын жариялау

1. Қазақстан Республикасының күшіне енген, сондай-ақ уақытша қолданылатын халықаралық шарттары Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрлігінің ұсынуы бойынша "Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары бюллетені" жинағында және Қазақстан Республикасының Үкіметі айқындайтын интернет-ресурста жарияланады.

2. Қазақстан Республикасының Парламенті ратификациялаған, Қазақстан Республикасының күшіне енген халықаралық шарттары Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрлігінің ұсынуы бойынша Қазақстан Республикасы Парламентінің ресми басылымдарында жариялануға жатады.

3. Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарының қазақ және орыс тілдерінде тең түпнұсқа мәтіні болмаған жағдайда; олардың қол қойылған тілдегі тең түпнұсқа мәтіндерінің бірі, сондай-ақ халықаралық шарттың қазақ және орыс тілдеріндегі аудармасы жарияланады.

Көп жақты ХШ

- **Халықаралық келісімдерді әзірлеуге қатысатын бірқатар халықаралық ұйымдар бар. Олардың кейбіреулерін атаймыз.**

І. БҰҰ-ның 1966 жылғы 17 желтоқсандағы шешімі Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық сауда құқығы бойынша Комиссиясы (ЮНСИТРАЛ) құрылды.

ЮНСИТРАЛ негізгі қызметі - халықаралық сату және халықаралық төлемдерді көтермелеу.

ЮНСИТРАЛ әзірлеген негізгі конвенциялар:

- 1) 1980 жылғы Халықаралық тауарлар сатуға арналған келісімшарттар туралы Вена конвенциясы,
 - 2) 1974 жылғы Халықаралық тауарларды сату кезіндегі шектеу туралы конвенция;
 - 3) 1978 жылғы Теңіз көлігімен жүктерді тасымалдау туралы Конвенциясы;
 - 4) 1988 жылғы Халықаралық вексельдер және халықаралық борыштық міндеттемелер туралы конвенциясы және басқалары.
-

Көп жақты ХШ

2) **Халықаралық жеке құқық бойынша Гаага конференциясы.** Бұл ұйым танымал Голландия адвокаты Ашердің бастамасымен құрылды. Бірінші конференция 1893 жылы шақырылды, соңғы 2000 жылы Гаага Конференциясы 35 Гаага конвенциясын қабылдады, оның ішінде отбасы құқығы туралы. Бұдан басқа Азаматтық іс жүргізу туралы конвенция, сондай-ақ 1961 жылғы шетелдік ресми құжаттарды заңдастыру туралы талапты жойған Конвенция кеңінен танымал.

3) **Дүниежүзілік сауда ұйымы (ДСҰ).** Ол Тарифтер мен сауда туралы Бас келісімнің орнына 1995 жылы құрылған (Марракеш келісім-1994); 1994 ГАТТ Уругвай раундысының хаттамасы; Сауда қызметтері туралы бас келісім (ГАТС); Дауларды реттеудің ережелері мен рәсімдері туралы меморандум; Әлемдік экономикалық саясат мәселелері бойынша келісілген ұстанымдарды тереңдету туралы шешім; импорттық лицензиялау рәсімдері, субсидиялар мен өтемақы шаралары, отандық өнеркәсіпті қорғау шаралары және т.б. сияқты көптеген келісімдерді (ауыл шаруашылығы, тоқыма және киім, саудадағы техникалық тосқауылдар, саудаға инвестициялар, демпингке қарсы саясат, зияткерлік меншік құқықтарының сауда аспектілері) белгіледі.

Көп жақты ХШ

4) Халықаралық Қайта Құру және Даму Банкі немесе Бүкіләлемдік Банктің ұсынысы бойынша Инвестициялық дауларды реттеу жөніндегі халықаралық орталық (ICSID) құрылды. Ол 1965 жылғы 18 наурыздағы Вашингтон конвенциясына сәйкес жұмыс істейді.

5) Халықаралық Инвестицияларды кепілдендіру агенттігі (MIGA) - 1985 жылғы 11 қазандағы Сеул конвенциясы бойынша жұмыс істейтін 150-ге жуық мүше-мемлекеті бар көпжақты халықаралық ұйым.

Қөп жақты ХШ

Көпжақты ХШ ішінде мыналарды атауға болады:

1) Энергетикалық Хартия туралы шарт. Бұған 1994 жылғы 17 желтоқсанда қол қойылды. Қазақстан 1995 жылғы 18 қазанда ратификациялады. Шарт 1998 жылғы 16 сәуірде күшіне енді.

Энергетикалық Хартия туралы шартында (ЕСТ) «Инвестиция» тұжырымдамасымен қатар - инвестордың тікелей немесе жанама түрде бақылайтын активтерінің барлық түрлері мен «Инвестицияларды жасау» термині белгіленген.

2) Еуразиялық экономикалық одақ туралы шарт 2014 жылдың 29 мамырында пайда болды. Инвесторларға кепілдіктер туралы ереже осы құжатта 16-қосымшада келтірілген. VII инвестициялар. Осы бөлімнің ережелері 1991 жылғы 16 желтоқсаннан бастап басқа мүше-мемлекеттің аумағында мүше-мемлекеттердің инвесторлары жасаған барлық инвестицияларға қолданылады.

Қөп жақты ХШ

3) **Инвестициялық дауларды реттеу рәсімі туралы Вашингтон конвенциясы**, ол 1966 жылғы 18 наурызда пайда болып, 1966 жылғы 14 қазанда күшіне енді.

148 ел Конвенцияға қол қойды. Қазақстан 2000 жылғы 21 қазанда конвенцияға қосылды.

4) 1997 жылғы 28 наурызда Мәскеуде жасалған **Инвесторлардың құқықтарын қорғау туралы ТМД елдерінің конвенциясы**. Қазақстан 1999 жылғы 30 желтоқсанда осы Конвенцияны ратификациялады.

Қазақстан Республикасының инвестицияларды көтермелеу және өзара қорғау туралы келісімдер

(всего подписано 48)

№	Государство	Дата подписания	Дата выполнения ВГП*	Дата вступления в силу	Подписано в городе
АМЕРИКА					
1.	США	19.05.1992 г.	18.12.1992 г.	12.01.1994 г.	Вашингтон
ЕВРОПА					
2.	Республика Австрия	12.01.2010 г.	17.10.2012 г.	21.12.2012 г.	Вена
3.	Бельгийско-Люксембургский союз	16.04.1998 г.	30.12.1999 г.	16.04.1998 г.	Алматы
4.	Болгария	15.09.1999 г.	15.05.2001 г.	20.08.2001 г.	София
	Болгария (протокол о внесении изменений)	24.07.2006 г.	08.05.2007 г.	21.05.2007 г.	София
5.	Великобритания	23.11.1995 г.	22.11.1996 г.	09.01.1997 г.	Алматы
6.	Венгрия	07.12.1994 г.	12.05.1995 г.	03.03.1996 г.	Будапешт
7.	Германия	22.09.1992 г.	29.01.1993 г.	10.05.1995 г.	Бонн
8.	Греция	26.06.2002 г.	На стадии ВГП	—	Алматы
9.	Испания	23.03.1994 г.	26.04.1995 г.	22.06.1995 г.	Мадрид

Қазақстан Республикасының инвестицияларды көтермелеу және өзара қорғау туралы келісімдер

10.	Латвия	08.10.2004 г.	17.03.2006 г.	21.04.2006 г.	Астана
11.	Литва	15.09.1994 г.	20.02.1995 г.	25.05.1995 г.	Алматы
12.	Македония	02.07.2012 г.	16.05.2016 г.	21.05.2016 г.	Астана
13.	Нидерланды	27.10.2002 г.	08.05.2007 г.	01.08.2007 г.	Гаага
14.	Польша	21.09.1994 г.	12.05.1995 г.	25.05.1995 г.	Алматы
15.	Румыния (старое) – прекратило действие Румыния (новое)	25.04.1996 г.	22.11.1996 г.	05.04.1997 г.	Бухарест
		02.03.2010 г.	02.07.2013 г.	17.07.2013 г.	Астана
16.	Словакия	21.11.2007 г.	15.03.2016 г.	29.06.2016 г.	Братислава
17.	Сербия	07.10.2010 г.	18.11.2015 г.	07.12.2015 г.	Астана
18.	Финляндия (утратило силу) Финляндия (новое)	29.09.1992 г.	30.10.1997 г.	15.02.1998 г.	Алматы
		09.01.2007 г.	11.01.2008 г.	01.05.2008 г.	Астана
19.	Франция	03.02.1998 г.	05.07.2000 г.	21.08.2000 г.	Париж
20.	Чехия	08.10.1996 г.	11.06.1997 г.	02.04.1998 г.	Прага
	Чехия (протокол о внесении изменений и дополнений)	25.11.2010 г.	02.07.2013 г.	15.09.2013 г.	Астана

Қазақстан Республикасының инвестицияларды көтермелеу және өзара қорғау туралы келісімдер

21.	Швеция	25.10.2004 г.	17.03.2006 г.	01.08.2006 г.	Стокгольм
22.	Швейцария	12.05.1994 г.	08.05.1998 г.	13.05.1998 г.	Алматы
23.	Эстония	20.04.2011 г.	30.06.2014 г.	26.08.2014 г.	Таллин
СТРАНЫ СОДРУЖЕСТВА НЕЗАВИСИМЫХ ГОСУДАРСТВ (СНГ) И БЫВШЕГО СССР					
24.	Азербайджан	16.09.1996 г.	05.12.1997 г.	30.04.1998 г.	Баку
25.	Армения	06.11.2006 г.	22.05.2010 г.	01.08.2010 г.	Астана
26.	Грузия	17.09.1996 г.	05.12.1997 г.	24.04.1998 г.	Тбилиси
27.	Кыргызстан	08.04.1997 г.	28.10.1997 г.	01.06.2005 г.	Алматы
28.	Россия	06.07.1998 г.	11.12.1998 г.	11.02.2000 г.	Москва
29.	Таджикистан	17.12.1999 г.	07.10.2001 г.	16.12.1999 г.	Душанбе
30.	Узбекистан	02.02.1997 г.	29.08.1997 г.	08.09.1997 г.	Алматы
31.	Украина	17.09.1994 г.	20.04.1995 г.	04.08.1995 г.	Алматы

Қазақстан Республикасының инвестицияларды көтермелеу және өзара қорғау туралы келісімдер

СТРАНЫ АЗИИ, АФРИКИ И БЛИЖНЕГО ВОСТОКА					
32.	Афганистан	27.09.2012 г.	На стадии ВГП	–	Алматы
33.	Вьетнам	15.09.2009 г.	18.02.2014 г.	07.04.2014 г.	Астана
34.	Египет	14.02.1993 г.	15.09.1995 г.	28.03.1997 г.	Каир
35.	Израиль	27.12.1995 г.	12.07.1996 г.	19.02.1997 г.	Иерусалим
36.	Иран	16.01.1996 г.	02.07.1996 г.	03.04.1999 г.	Алматы
37.	Иордания	29.11.2006 г.	20.03.2008 г.	01.07.2008 г.	Амман
38.	Китай	10.08.1992 г.	08.06.1994 г.	18.08.1994 г.	Пекин
39.	Корея	20.03.1996 г.	22.11.1996 г.	26.12.1996 г.	Алматы
40.	Кувейт	31.08.1997 г.	22.02.2000 г.	01.05.2000 г.	Эль- Кувейт

Қазақстан Республикасының инвестицияларды көтермелеу және өзара қорғау туралы келісімдер

41.	Катар	04.03.2008 г.	На стадии ВГП	—	Астана
42.	Малайзия	27.05.1996 г.	11.06.1997 г.	03.08.1997 г.	Куала- Лумпур
43.	Монголия	02.12.1994 г.	29.04.1995 г.	13.05.1995 г.	Алматы
44.	ОАЭ	24.03.2018 г.	На стадии ВГП	—	Абу-Даби
45.	Пакистан	08.12.2003 г.	17.03.2006 г.	01.10.2009 г.	Исламабад
46.	Турция	01.05.1992 г.	29.01.1993 г.	10.08.1995 г.	Алматы
47.	Япония	23.10.2014 г.	22.07.2015 г.	25.10.2015 г.	Астана
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ					
48.	Евразийское экономическое сообщество	12.12.2008 г.	10.07.2009 г.	11.01.2016 г.	Москва

* *Примечание:* ВГП – внутригосударственные процедуры по ратификации соглашения, необходимые для его вступления в силу.

Размещено: 29.09.2015 - 11:22:59

Обновлено: 02.07.2018 - 18:16:35

Информация из сайта Комитета по инвестициям
Министерства по инвестициям и развитию

Қазақстан Республикасы табыс пен капиталға салынатын салықтарға қатысты қосарланған салық салуды болдырмау және салық салудан жалтаруға жол бермеу туралы конвенциялар

Бүгінде ҚР осындай **53 Конвенциялар** бар.

Қосарланған салық салуды болдырмаудың негізінде әрбір мемлекет салықтөленушіге тек қана бір мемлекетте салық төлеуді қамтамасыз етеді.

№	Страна	Дата вступления в силу	Ратификация Указом/Законом (№ и дата)
1.	Великобритания	21.08.1996	№ 12-1 от 26.06.1996г.
2.	Республика Италия	26.02.1997	№ 2225 от 21.04.1995г.
3.	Канада	30.03.1998	№ 74-1 от 24.02.1997г.
4.	Соединенные Штаты Америки	30.12.1996	№ 14-1 от 26.07.1996г.
5.	Королевство Нидерландов	27.04.1997	№ 70-1 от 24.02.1997г.

Қазақстан Республикасы табыс пен капиталға салынатын салықтарға қатысты қосарланған салық салуды болдырмау және салық салудан жалтаруға жол бермеу туралы конвенциялар

6	Федеративная Республика Германия	21.12.1998	№ 295-1 от 09.11.1998г.
7.	Исламская Республика Пакистан	29.01.1997	№ 2726 от 25.12.1995г.
8.	Республика Польша	13.05.1995	№ 2223 от 21.04.1995г.
9.	Турецкая Республика	15.11.1996	№ 2741 от 03.01.1996г.
10.	Венгерская Республика	03.03.1996	№ 2224 от 21.04.1995г.
11.	Украина	07.04.1997	№ 72-1 от 24.02.1997г.
12.	Республика Индия	28.08.1997	№ 147-1 от 03.07.1997г.
	Индия (Протокол о внесении изменений и дополнений) Письмо МИД РК о вступлении в силу	12 .03.2018	№138-VI ЗРК от 06 .02.2018г.
13.	Литовская Республика	11.12.1997	№ 185-1 от 31.10.1997г.

Қазақстан Республикасы табыс пен капиталға салынатын салықтарға қатысты қосарланған салық салуды болдырмау және салық салудан жалтаруға жол бермеу туралы конвенциялар

14.	Азербайджанская Республика	07.05.1997	№ 73-1 от 24.02.1997г.
	Азербайджан (Протокол о внесении изменений и дополнений) Письмо МИД РК о вступлении в силу	27.04.2018	№ 804 от 04.12.2017г.
15.	Республика Беларусь	13.12.1997	№ 184-1 от 31.10.1997г.
	Беларусь (Протокол о внесении изменений и дополнений) Письмо МИД РК о вступлении в силу	02.05.2018	№ 146-VI от 9.04.2018г.
16.	Российская Федерация	29.07.1997	№ 146-1 от 03.07.1997г.
	Соглашение в форме обмена нотами с Российской Федерацией	29.11.2016	№ 21-VI от 14.11.2016г.
17.	Республика Узбекистан	21.04.1997	№ 71-1 от 24.02.1997г.

Қазақстан Республикасы табыс пен капиталға салынатын салықтарға қатысты қосарланған салық салуды болдырмау және салық салудан жалтаруға жол бермеу туралы конвенциялар

18.	Королевство Швеция	02.10.1998	№ 270-1 от 09.07.1998г.
19.	Республика Болгария	24.07.1998	№ 269-1 от 09.07.1998г.
20.	Кыргызская Республика	31.03.1998	№ 153-1 от 11.07.1997г.
21.	Исламская Республика Иран	03.04.1999	№ 148-1 от 03.07.1997г.
22.	Республика Корея	09.04.1999	№ 274-1 от 09.07.1998г.
23.	Чешская Республика	29.10.1999	№ 294-I от 09.11.1998г.
	Чешская Республика (Протокол о внесении изменений и дополнений)	28.06.2016	№453-V от 18.02.2016г.
24.	Монголия	02.12.1999	№ 288-1 от 09.11.1998г.
25.	Королевство Бельгия	13.04.2000	№ 296-1 от 09.11.1998г.
26.	Туркменистан	10.03.2000	№ 268-1 от 09.07.1998г.
27.	Румыния	21.04.2000	№ 401-1 от 24.06.1999г.

Қазақстан Республикасы табыс пен капиталға салынатын салықтарға қатысты қосарланған салық салуды болдырмау және салық салудан жалтаруға жол бермеу туралы конвенциялар

28.	Французская Республика	01.07.2000	№ 289-1 от 09.11.1998г.
29	Грузия	05.07.2000	№ 273-1 от 09.07.1998г.
30	Эстонская Республика	19.07.2000	№ 30-II от 30.12.1999г.
31	Республика Таджикистан	07.11.2000	№ 88-II от 21.10.2000г.
32	Швейцария	24.11.2000	№ 64-II от 05.07.2000г.
33	Республика Молдова	25.02.2002	№ 281-II от 15.01.2002г.
34	Латвийская Республика	02.12.2002	№ 353-II от 14.11.2002г.
35	Китайская Народная Республика	27.07.2003	№ 421-II от 02.06.2003г.
36	Королевство Норвегия	24.01.2006	№ 104-III от 15.12.2005г.
37	Австрийская Республика	01.03.2006	№ 110-III от 30.12.2005г.
38	Республика Сингапур	14.08.2007	№ 256-III от 29.05.2007г.

Қазақстан Республикасы табыс пен капиталға салынатын салықтарға қатысты қосарланған салық салуды болдырмау және салық салудан жалтаруға жол бермеу туралы конвенциялар

39	Словацкая Республика	28.07.2008	№ 14-IV от 30.12.2007г.
40	Япония	30.11.2009	№ 208-IV от 30.11.2009г.
41	Малайзия	27.05.2010	№ 231-III от 22.02.2007г.
42	Республика Армения	28.12.2010	№ 361-IV от 15.12.2010г.
43	Финляндская Республика	31.05.2010	№ 284-IV от 31.05.2010г.
44	Королевство Испания	18.08.2011	№ 386-IV от 14.01.2011г.
45	Объединенные Арабские Эмираты	27.11.2013	№ 134-V от 04.10.2013г.
46	Люксембург	11.12.2013	№ 138-V от 11.11.2013г.
47	Катар	5.04.2015	№ 283-V от 30.01.2015г.
48	Македония	27.04.2015	№ 292-V от 12.03.2015г.
49	Вьетнам	18.06.2015	№ 303-V от 15.04.2015г.

Қазақстан Республикасы табыс пен капиталға салынатын салықтарға қатысты қосарланған салық салуды болдырмау және салық салудан жалтаруға жол бермеу туралы конвенциялар

49	Вьетнам	18.06.2015	№ 303-V от 15.04.2015г.
50	Королевство Саудовской Аравии	01.09.2016	№6-VI от 01.07.2016г.
51	Республика Словения	30.12.2016	№37-VI от 30.12.2016г.
52	Республика Сербия	24.11.2016г.	№17-VI от 14.10.2016г.
53	Ирландия	29.12.2017г.	№130-VI от 29.12.2017г.

Информация из сайта Комитета государственных доходов
Министерства финансов

Өнімді бөлу туралы келісімдер (ӨБК)

- Инвесторды инвестициялық климаттың тұрақтылығының белгілі бір кепілдіктерімен қамтамасыз ететін бірнеше механизмдердің бірі - ӨБК негізінде пайдалы қазбалардың кен орындарын игеру.
- Көптеген елдер өздерінің депозиттерін өнімді бөлісу шарттарын қолдана отырып дамытады, өйткені ӨБК үлкен ресурстық әлеуеті бар, бірақ оны дамытуға қаражат тапшылығы бар мемлекеттердің мүдделеріне сай келеді.
- ӨБК-нің мәні инвестор мен мемлекет инвестордың осы саланы дамытуға негізделген келісім жасайтындығы болып табылады. Роялти төлегеннен кейін инвестордың (өтемдік өнім) өндіретін өнімінің белгілі бір бөлігі оны өтеуге арналған мүлік ретінде оған беріледі. Қалған өнімдер өнім ретінде танылады және инвестор мен мемлекет арасында бөлінеді. Табысты өнімдердің үлесі үшін инвестор салық заңнамасында арнайы көзделген табыс салығы мен басқа да салықтар төлейді.

Халықаралық әдеттер

Әдеттер - бұл заңмен бекітілмегеніне қарамастан, жүйелі түрде ұзақ уақыт бойы қолданылып жүрген ережелер.

Халықаралық саудадағы немесе саудадағы қолданыстағы әдеттер ХИҚ жиі пайдаланылады.

ҚР Азаматтық кодексінде Әдеттер туралы ережелер бар.

Мысалы: Азаматтық кодексінің 3-бабы 4 тармағына сәйкес азаматтық қатынастар, егер Әдеттегі құқықтар, соның ішінде іскерлік қызмет өрісіндегі Әдеттегі құқықтар Қазақстан Республикасы аумағында қолданылып жүрген азаматтық заңдарға қайшы келмесе, солармен реттелуі мүмкін.

Инвестицияларды сақтандыру

- **Инвестицияларды сақтандыру** – мүліктік сақтандырудың бір түрі.
 - **Сақтандыру сақтандыру шарты негізінде жүзеге асырылады.**
 - Сақтандыру шарты бойынша бір тарап (сақтанушы) сақтандыру сыйлықақысын төлеуге міндеттенеді, ал екінші тарап (сақтандырушы) сақтандыру жағдайы басталған кезде сақтанушыға немесе шартта белгіленген сома (сақтандыру сомасы) шегінде өзінің пайдасына шарт жасалған өзге тұлғаға (пайда алушыға) сақтандыру төлемін төлеуге міндеттенеді.
 - **Суброгация** – бұл сақтандыру төлемін жүзеге асырған сақтандырушыға сақтандыру нәтижесінде өтелген залалдар үшін жауапты адамға қоятын сақтанушының (пайда алушының) талап қою құқығының ауысуы. Суброгация тек мүліктік сақтандыру шарттары бойынша ғана мүмкін болады (АК-нің 840-бабы).
 - Суброгация кері талап қою талаптарының түрі болып табылмайды. Себебі кері талап қою кезінде жаңа міндеттеме туындайды, ал суброгация кезінде қолданыстағы міндеттемедегі тұлғаның (кредитордың) ауысуы болады.
-

Инвестициялық тәуекелдер

- **Табиғи апаттардың тәуекелдері:** дауыл, жер сілкінісі, су тасқыны, ерекше күшті аяз, бұршақ, сел, жер асты суларының шығуы және табиғи сипаттағы басқа да ұқсас оқиғалар.
- Табиғи (мысалы, найзағай) және техногендік (өндірістік қызметке байланысты) әртүрлі себептермен туындауы мүмкін **өрт қаупі**.
- Құрылыста, сынақтан өткізумен және құрылыста жұмыс істеуімен тікелей байланысты болуы мүмкін **техникалық тәуекелдер**.
- **Саяси тәуекелдер**, оның ішінде: ұлттандыру, инвестицияларды экспроприациялау; жалпыхалықтық ереуілдер, азаматтық тәртіпсіздіктер, тәртіпсіздік, әскери іс-қимылдар; валютаның айырбасталуын шектейтін мемлекеттік органдардың әрекеттері, капиталдың экспорты, пайда және т.б.
- **Үшінші тұлғалардың әрекеттері:** қарақшылық, ұрлық, опасыздық және басқа да осындай әрекеттер.
- Нарықтық жағдайлардағы өзгерістерді қамтитын **коммерциялық тәуекелдер**.
- Жоғарыда аталғандардың біріне жатқызылмайтын **басқа тәуекелдер**.
- Инвестициялық тәуекелдердің осы топтарының көпшілігі сақтандыру немесе өздігінен сақтандыру, яғни өзіндік меншікті резервтік қорлар құру есебінен қамтамасыз етіледі.

Инвестициялардың кепілдіктері жөніндегі Көптарапты агенттік (MIGA)

- 1985 жылы қарашада Халықаралық даму және қайта құру банкінің (МБРР) сессиясында, Сеулде «Инвестициялардың кепілдіктері жөніндегі Көптарапты агенттік құру туралы» Конвенцияға (**Сеул конвенциясы**) қол қойылды (ҚР үшін осы Конвенция 2004 жылғы 20 шілдеде күшіне енді). **Бүгінде осы Ұйымға 170 астам мемлекет кіреді.**
- **MIGA бұл заңды тұлға** болып табылады және келісімшарт жасауға; жылжымайтын, жылжымалы мүлік алуға және сатуға құқылы.
- **MIGA негізгі міндеті** - мүше мемлекет арасында инвестициялар тасқынын әсіресе дамушы елдерге реттеу, сөйтіп МБРР, МФК және басқа да халықаралық қаржы мекемелерінің жұмысын толықтыра түседі..

MIGA

MIGA: басқа мүше-елдерден қандай да болсын мүше елде жүзеге асырылып жатқан инвестициялардан коммерциялық емес шаралардан қайталама және бірлескен сақтандыруды бірге алғанда, кепілдіктер береді; дамушы мүше-елдерге және олардың арасында инвестициялардың тасқынына көмектесу жөнінде қосымша тиісті қызмет жүргізеді; белгілі мақсатқа жетуге [\[403\]](#) қажетті басқа да қосымша өкілеттіліктерді пайдаланады.

▣ MIGA мынадай тәуекелдерден сақтандырады:

- **Валюта аударма** (еркін айырбасталатын валютада оның валюта аударуды алдын алу үкіметтің бастамасымен қабылданған кез келген шектеулер, және / немесе шетелде табыстарды аудару);
- **Экспроприация** (кез келген жолы шегінен немесе кепілдік инвестицияларына қатысты меншік құқығын, бақылау, немесе басқа да құқықтарды тоқтатуға қабылдаушы мемлекет арқылы іс-қимыл);
- **Шартты бұзу;**
- Инвестициялық жобаны іске асыруға материалдық меншік немесе басқа да ауыр араласу, жойылуы немесе ысырабы туындаған (саботаж немесе терроризм актілерінің қоса алғанда) **соғыс және азаматтық толқу.**

МАИГ инвестицияларға әр түрлі кепілдіктер бере алады.

Өтемақы

- Егер теріс жағдай пайда болса, MIGA инвестордың бөлігін активтердің баланстық құны түрінде төлейді.
 - Осылайша жойылған (бұзылған) активтерді қалпына келтіруге жұмсалған шығындар қамтылады.
 - Азаматтық тәртіпсіздіктер немесе соғыс жағдайының салдарынан Өтемақы төлеу қызметін атқарады.
 - MIGA акционерлік капитал түрінде барлық сақтандырылған инвестициялардың баланстық құнына төлеуге міндеттенеді.
-

Кепілдіктің шарттары

MIGA банкроттыққа қарсы, сондай-ақ кез келген коммерциялық тәуекелдерден қорғау бермейді.

- Кепілдіктерді ұсынған кезде дамушы елдерге, саяси тәуекелге немесе жанжалдарға ұшыраған елдерде инвестицияларды, экологиялық және әлеуметтік маңызы бар жобаларға, инфрақұрылымды дамытуға басымдық беріледі.
 - Дамушы елдер арасында инвестицияларды сақтандыру.
 - Инвестициялар жіберілген елде тіркелген жеке фирмалар мен азаматтар MIGA кепілдіктерін талап етуі мүмкін. Кепілдіктер 3 жылдан 15 жылға дейін беріледі.
 - Дүниежүзілік Банктің кепілдігінен айырмашылығы - елдің үкіметі тарапынан инвестициялар үшін қосымша кепілдіктер талап етілмейді.
 - MIGA несие бермейді және тәуелсіз инвестор болып табылмайды.
 - Темекі мен алкоголь өндірісіне, құмар ойындар ұйымдастырудың кепілдіктер берілмейді.
-

Статистика

▣ **Бүгінгі күні қамтылған тәуекелдердің көлемі шектеледі:**

- 1) бір инвестициялық жобаға 110 млн. АҚШ доллары;
- 2) елдегі жалпы сома 440 миллион АҚШ доллардан аспауы тиіс.

▣ 1988 жылы құрылған уақыттан бері MIGA 18 миллиард доллардан асатын сомаға 900-ден астам кепілдік берді. Осылайша, ол 96 дамушы елдерге тікелей шетелдік инвестициялардың 50 млрд. АҚШ долларға қызмет көрсетті.

Тапсырма

Сақтандыру компаниясы, сақтандырушы кәсіпкерлік тәуекел сақтандыру шарты бойынша сақтандыру өтемін төлеп, суброгация негізінде жауапты тұлғаға - **ЖШС «Алмаз»** талап арызбен сотқа жүгінді.

Алайда ЖШС бастапқы «Паритет» АҚ жасасқан тауарларды жеткізу туралы келісімшарты бойынша үшінші тұлғаға талап қою үшін алдын ала құқығын бермегенін көрсетті.

Дауды шешіңіз. Сақтандыру компанияның талаптары қанағаттандырылуға жатады ма? Суброгацияның заңды сипаты қандай?

ҚР мен MIGA арасындағы өзара іс-қимылдың құқықтық негізі

«Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Халықаралық Қайта Құру және Даму Банкі мен Халықаралық Қаржы Корпорациясы мен Инвестициялар Кепілдігінің Көпжақты Агенттігі арасындағы Қазақстан Республикасының орнықты дамуына және өсуіне жәрдемдесу мақсатында ынтымақтастықты күшейту жөніндегі әріптестік туралы негіздемелік келісімге қол қою туралы»

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 30 сәуірдегі № 426 қаулысы

Осы келісім :

- (i) негізінен экономиканың шикізат емес секторына инвестициялар тарту;
- (ii) жеке кәсіпкерлік пен инновацияларды дамыту;
- (iii) шағын және орта кәсіпорындарды дамытуды ынталандыру;
- (iv) Қазақстан Республикасының институционалдық және адами капиталын дамыту және
- (v) мемлекеттік көрсетілетін қызметтердің және орнықты өңірлік дамуды қамтамасыз ету шараларының сапасы мен қолжетімділігін арттыру арқылы Қазақстан Республикасының экономикасын әртараптандыру және бәсекеге қабілеттілігін арттыру бойынша жұмсайтын күш-жігері Үкіметке қолдау көрсетуге бағытталатын болады.

Бұл күш салуларды, лицензиялық-рұқсат беру жүйесін (оның ішінде жұмыс істеуге рұқсат) оңайлатуды, айқын реттеу базасын құруды, меншік құқығын сақтауды, сот-құқықтық жүйенің жұмысын халықаралық нормаларға және қағидаттарға сәйкес қамтамасыз етуді, кеден қызметі мен салықтық Әкімшілендірудің айқын жүйесін, сондай-ақ барлық: **отандық және халықаралық, ірі және ұсақ инвесторлар үшін тең жағдай жасауды қоса алғанда, инвестициялық және іскерлік климат жасауға акцент жасай отырып**, қолайлы институционалдық және саяси контекст шеңберінде Үкімет алдын ала қабылдайтын болады.

Қазақстандық MIGA аналогы

«KazakhExport» экспорттық сақтандыру компаниясы» акционерлік қоғам

□ **Коммерциялық тәуекелдер:**

- Сатып алушының банкрот болуы;
- Сатып алушының келісімшарт бойынша міндеттемелерін орындай алмауы;

□ **Саяси тәуекелдер:**

- Шетел мемлекетінің мемлекет органының келісімшартты біржақты (негізсіз түрде) бұзуы не болмаса орындамауы;
- Қазақстандық тауар/қызмет жеткізілетін елдің мемлекет органының сол тауарды/қызметті жеткізуді шектейтін не оған тыйым салатын күтпеген әрекеті;
- Экспортталатын тауарды экспроприациялау, мемлекеттендіру, тәркілеу, меншік құқығын шектеу;
- Валютаны айырбастауды және төлемнің аударымын шектеу не оған тыйым салу;
- Соғыс, азаматтық толқулар, жаппай сипаттағы ереуілдер.

Жоғарыда аталған тәуекелдерді тізімін келісу арқылы жеке түрде толықтырып және кеңейтуге болады.

